

Stockholms
stad

Sekretesshandbok

Samverkan mellan socialtjänst, polis och
kriminalvård

Juni 2021

stockholm.se

**Sekretesshandbok – Samverkan mellan socialtjänst, polis och
kriminalvård**
Juni 2021

Dnr: 3.1.1-210/2021
Kontaktperson: Lisa Allinger

Förord

I Stockholms stads budget 2021 fick socialnämnden i uppdrag att ta fram en sekretesshandbok med utgångspunkt i hur samverkan mellan socialtjänst och polis, och om möjligt andra relevanta myndigheter, kan möjliggöras inom nuvarande sekretessregler. Värdefulla bidrag i form av erfarenhet och kunskap från chefer och medarbetare inom socialtjänsten, Polismyndigheten och Kriminalvården har inhämtats. Handboken riktar sig till medarbetare och chefer inom socialtjänsten med en förhoppning om att den också kan komma till nytta inom polisen och Kriminalvården. Juridiska avdelningen på stadsledningskontoret, jurist från rättsavdelningen på Polismyndigheten och jurist från Kriminalvården har konsulterats under arbetes gång och bidragit med sin expertkompetens och juridiskt granskat sina respektive områden. Lisa Allinger har varit ansvarig utredare och Katarina Munier har varit ansvarig enhetschef.

Stockholm, 2021-06-16
Fredrik Jurdell
socialdirektör

Innehåll

Förord	3
Inledning	7
<i>Mål och syfte.....</i>	<i>9</i>
<i>Avgränsningar.....</i>	<i>9</i>
Allmänt om samverkan	10
Samverkan enligt olika lagstiftningar	11
<i>Samverkan enligt förvaltningslagen.....</i>	<i>11</i>
<i>Samverkan enligt socialtjänstlagen</i>	<i>11</i>
<i>Samverkan enligt polislagen.....</i>	<i>12</i>
<i>Samverkan enligt LUL</i>	<i>12</i>
<i>Samverkan enligt fängelseförordningen</i>	<i>13</i>
Allmänna handlingars offentlighet	13
Rätten att ta del av allmän handling	13
Prövning av utlämnande av allmän handling.....	14
Överklagande av avslagsbeslut.....	15
Begäran om uppgift ur allmän handling från enskilda	15
Begäran från annan myndighet att lämna ut uppgift	16
Allmänt om sekretess.....	16
Vad innebär sekretess	16
Polismyndighetens huvudsakliga sekretess	17
<i>Sekretess till skydd för Polismyndighetens verksamhet.....</i>	<i>17</i>
<i>Sekretess till skydd för den enskilde hos polisen</i>	<i>18</i>
Socialtjänstens huvudsakliga sekretess	19
<i>Sekretess till skydd för den enskilde inom socialtjänsten.....</i>	<i>19</i>
<i>Förundersökningssekretess hos socialtjänsten.....</i>	<i>20</i>
<i>Partsinsyn hos socialtjänsten</i>	<i>20</i>
<i>Underrättelse om inledd utredning</i>	<i>21</i>
Kriminalvårdens huvudsakliga sekretess	22
Sekretess i förhållande till vårdnadshavare	23
Sekretessbrytande bestämmelser -allmänna	23
Nödvärdigt utlämnande.....	23
Delgivning	24

Generalklausulen	24
När uppgiftsskyldighet följer av lag	24
Samtycke att lämna ut uppgifter.....	25
Sekretessbrytande bestämmelser - uppgifter från socialtjänsten till andra myndigheter.....	26
Förebygga brott.....	26
<i>Förebygga brott av personer som inte fyllt 21 år</i>	<i>26</i>
<i>Förebygga viss terroristbrottslighet.....</i>	<i>28</i>
<i>Förebygga våld i nära relationer</i>	<i>29</i>
Misstanke om vissa begångna allvarliga brott	30
<i>Misstanke om vissa begångna brott mot unga</i>	<i>30</i>
<i>Misstanke om viss begången terroristbrottslighet.....</i>	<i>31</i>
<i>Misstanke om vissa begångna brott i övrigt.....</i>	<i>31</i>
Omedelbart polisiärt ingripande mot unga	31
Förhindrande eller avbrytande av rattfylleri.....	31
Uppgift till åklagare vid ungdomsvård/tjänst	32
Yttrande enligt 11 § LUL	32
Ungdomsövervakning	32
Handräckning enligt LVU	33
Handräckning enligt LVM	33
Utlänningslagen.....	34
Lag om särskild personutredning i brottmål, m.m.....	34
Uppgift om vistelse i ett hem för vård eller boende m.m.....	34
Socialnämndens möjlighet att polisanmäla vissa brott.....	34
Sekretessbrytande bestämmelser - uppgifter från Polismyndigheten till socialtjänsten.....	35
Om någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM.....	35
Unga skäligen misstänkta för brott enligt LUL	36
Risk för barns hälsa eller utveckling enligt PL	36
Socialtjänstens närvaro vid förhör med unga.....	37
Förhör med unga under 15 och 20 år	37
Barn under 15 år som begått allvarligt brott.....	37
Utlämnande i syfte att förebygga terrorbrottslighet	38
Uppgifter ur belastningsregistret	38
Uppgifter om misstanke om brott där åtal har väckts.....	39

Sekretessbrytande bestämmelser - uppgifter från Kriminalvården till socialtjänsten.....	39
Särskilt om anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL	40
Vad innebär anmälningskyldigheten?	41
Vittnesplikt	44
Brott mot tystnadsplikten	44
Referenslista	45

Inledning

Informationsdelning och sekretess mellan myndigheter, inte minst mellan socialtjänst och polis, har länge varit en fråga som engagerat många som arbetar med brottsförebyggande frågor.¹ Personal inom såväl socialtjänst som polis vittnar om att lagstiftningen kan vara svårtolkad. I Riksrevisionens granskningsrapport: *Rätt insats på rätt plats – polisens arbete i utsatta områden* framkommer att majoriteten av lokalpolisområdescheferna uppger att sekretess är ett hinder för samverkan mellan polis och socialtjänst och att polisen inte alltid får tillgång till den information som behövs för att förebygga brott på grund av socialtjänstsekretessen. Enligt samma rapport uppger företrädare från socialtjänsten att det ibland saknas kunskap inom polisen om hur en orosanmälan ska göras.²

I Stockholms stad är det en angelägen fråga att utveckla och förbättra samarbetet och informationsutbytet mellan socialtjänsten och polisen inom nuvarande sekretessregler. Där sekretess finns är det viktigt dels med förståelse för varandras roller och lagstiftning, dels med tydlighet och information om varför begränsningarna finns och om det finns några alternativa lösningar som kan underlätta samverkan, exempelvis genom att inhämta samtycke från den enskilde till att sekretessen bryts.

Det har länge framförts önskemål om att det ska vara lättare att bryta sekretess mellan socialtjänst och polis. Detta resulterade i att det 2013 infördes en sekretessbrytande bestämmelse i 10 kap. 18 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, för att öka möjligheterna till informationsdelning i det lokala brottsförebyggande arbetet. I en rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) framkommer att kännedomen om denna sekretessbrytande bestämmelse är låg inom både polisen och kommunerna.³ Under framtagandet av denna sekretesshandbok har det blivit tydligt att det ibland saknas kunskap om detta lagrum inom socialtjänsten samt att det finns behov av förtydligande av hur lagstiftningen kring informationsdelning i det brottsförebyggande arbetet bör tolkas och tillämpas i praktiken. Därför välkomnas att

¹ Brottsförebyggande rådet (2021). Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga. Rapport. 2021:2. Stockholm

² Rätt insats på rätt plats- polisens arbete i utsatta områden (2020). (RiR 2020:20). Stockholm

³ Brottsförebyggande rådet (2021). Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga. Rapport. 2021:2. Stockholm

Brå i sin rapport förordar att berörda myndigheter, som Socialstyrelsen, Skolverket, Polismyndigheten och Statens institutionsstyrelse (SiS), tar fram tydligare vägledningar och riktlinjer för hur de sekretessbrytande bestämmelserna kan tolkas i det vardagliga arbetet. Brå föreslår även att en nationell professionsöverskridande och gemensam utbildning tas fram, i syfte att höja kunskapsnivån hos enskilda handläggare, men även hos stödfunktioner som handläggare kan vända sig till för att få vägledning, i första hand jurister inom Polismyndigheten och kommuner.⁴ Även detta förslag ses som ett steg i rätt riktning.

Kunskap, förståelse om organisation, lagstiftning, arbetssätt och mandat hos de myndigheter man samverkar med leder till bättre samverkan. Brå presenterar i sin rapport resultat kring att handläggare inom Polismyndigheten respektive socialtjänsten saknade tillräckliga kunskaper om varandras lagstiftning. Parterna tenderar att känna till sekretesslagstiftningen i OSL som berör sitt eget verksamhetsområde⁵. Framtagandet av denna sekretesshandbok syftar bland annat till att öka kunskapen om hur lagstiftning och mandat ser ut inom såväl socialtjänsten som Polismyndigheten och Kriminalvården och därmed också kunna påverka förståelsen för varandras uppdrag och öka samverkan kring informationsutbyte. Om det finns en fungerande samverkan på övergripande plan resulterar det i bättre samverkan på individnivå. Ett exempel på övergripande samverkan är att det 2019 fattades beslut om en övergripande samverkansöverenskommelse mellan Stockholms stad och Polisregion Stockholm. Parterna skapar genom överenskommelsen förutsättningar och mandat för att stärka det gemensamma brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet både centralt och lokalt. Målet med samverkansöverenskommelsen är att stockholmarnas trygghet ska öka och att den faktiska brottsligheten ska minska. Arbetet utgår från berörda parter ansvarsområde, organisation och gällande lagstiftning.

Läs mer om samverkansöverenskommelsen [här](#).⁶

⁴ Brottsförebyggande rådet (2021). Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga. Rapport. 2021:2. Stockholm

⁵ Brottsförebyggande rådet (2021). Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga. Rapport. 2021:2. Stockholm

⁶ Stockholms stad (2019). Övergripande samverkansöverenskommelse mellan Stockholms stad och Polisregion Stockholm

Mål och syfte

Denna handbok samlar och belyser de mest relevanta lagrum som socialtjänsten kommer i kontakt med i samverkan med polis och Kriminalvård. Målsättningen med handboken är att underlätta för socialsekreterare och chefer att navigera kring de lagrum som man kommer i kontakt med i sitt dagliga arbete med barn, unga och vuxna i ärenden som kräver samverkan med polis och Kriminalvård. Det finns emellertid sällan enkla svar på komplexa frågor och myndigheter behöver alltid göra bedömningar i varje enskilt fall. Viktigt att påpeka är också att personal vid myndigheter alltid behöver hålla sig à jour med relevant lagstiftning och vara uppmärksam på eventuell ny lagstiftning inom området.

Avgränsningar

Frågor kring sekretess regleras framför allt i OSL. Att ta ställning till om en uppgift kan lämnas ut utan hinder av sekretess kräver att man prövar det mot gällande lagstiftning för verksamhetsområdet. Att förstå och tolka frågor som rör sekretess kan vara svårt och under arbetet med framtagandet av denna handbok har stor vikt lagts vid att kartlägga behoven och identifiera vilka situationer där man upplever att behovet av förtydligande är som störst. Med utgångspunkt i detta har det blivit naturligt att avgränsa materialet i denna handbok till att i första hand belysa sekretessfrågor mellan socialtjänst och polis men även mellan socialtjänst och Kriminalvård. Handboken behandlar dock inte sekretessfrågor avseende uppgifter inom kommunal familjerådgivning. I handboken presenteras vissa lagrum som socialsekreterare och chefer ofta kommer i kontakt med vid handläggning av ärenden som bl. a. rör barn, unga och vuxna i samverkan med polis och Kriminalvård. Tanken är att denna handbok ska göra det enklare att identifiera vilka lagrum som kan bli aktuella i samband med samverkan och att man på egen hand kan forska vidare och fördjupa sig. Extra tonvikt har lagts på att belysa 10 kap. 18 a § OSL som reglerar socialtjänstens möjligheter att lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i syfte att förebygga att brott begås av personer som inte har fyllt 21 år. Handboken innehåller också kapitel om utlämnande av allmän handling samt vittnesplikt och brott mot tystnadsplikten då behov identifierats av att öka kunskapen kring detta. Skyldigheten att anmäla enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, har också förklarats då behov av tydlighet kring detta har lyfts.

Handboken gör inte anspråk på att vara heltäckande och ge svar på alla frågor utan ska snarare fungera som uppslag och som stöd till att ta reda på mer. Önskemål har funnits om att i handboken hänvisa aktuella lagrum till belysande exempel. För att undvika generaliseringar och då det finns risk för misstolkningar görs istället hänvisningar till förarbeten och doktrin.

Allmänt om samverkan

En förutsättning för att myndigheter ska kunna samverka är utbyte av information och för att myndigheter ska kunna utbyta information krävs att det kan göras utan hinder av sekretess. Vid samverkan där uppgifter utbyts på övergripande nivå och inte omfattar uppgifter om enskilda individer, finns det sällan hinder att utbyta uppgifter. Sådan samverkan kan omfatta exempelvis kartläggning av vissa företeelser, arbete med att ta fram en gemensam problembild eller skapa rutiner för hur information ska lämnas.⁷ Exempel på detta kan vara SSPF-möten inom en stadsdelsförvaltning där representanter från socialtjänst, skola, polis och fritiden har regelbundna möten i samverkanssyfte. I dessa forum kan man t.ex. identifiera gemensamma lägesbilder, trender och tendenser. Det kan handla om inom vilket stadsdelsområde det förekommer mycket narkotika, vilken typ av ungdomsbrottslighet som är vanligt förekommande, vilken typ av anmälningar som är vanligt förekommande till socialtjänsten och hur man på ett generellt plan handlägger en viss typ av ärenden. Forumen kan också syfta till att utveckla kontaktvägar mellan myndigheterna och få ökad förståelse för varandras arbete.

Utbyte av uppgifter på individnivå förutsätter att det inte råder sekretess för uppgiften eller att det finns en sekretessbrytande regel i lag eller förordning. Varje gång en myndighet lämnar information till en annan myndighet måste en sekretessprövning göras utifrån de sekretessbestämmelser som styr respektive myndighets verksamhet. Detta innebär i praktiken att utlämning av uppgifter inte får ske rutinmässigt utan varje enskilt fall behöver bedömas.

Om en myndighet ingår i samverkan med flera myndigheter måste en prövning göras i förhållande till varje myndighet. En sådan

⁷ Sekretess vid samverkan - En vägledning om sekretess vid samverkan, samtycke och behandling av personuppgifter i arbetet mot livsstilskriminellas brottslighet. (2013) Polisens verksamhetsstöd. Stockholm

prövning kan leda till att uppgifter endast kan lämnas ut till den ena myndigheten men inte till den andra.⁸

Att företrädare för olika myndigheter deltar i en gemensam samrådsgrupp minskar inte skyldigheten för deltagarna i samrådsgruppen att iaktta sekretess gentemot varandra.⁹

Samverkan enligt olika lagstiftningar

Samverkan enligt förvaltningslagen

En myndighet ska enligt 8 § förvaltningslagen (2017:900), FL, inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter.

Bestämmelsen är tillämplig på all verksamhet som en myndighet bedriver, vid såväl handläggning av och beslutsfattande i enskilda ärenden som faktiskt handlande. Bestämmelsen innebär en generell skyldighet för myndigheter att samverka och utgör inte en uppgiftsskyldighet som bryter sekretess. Myndigheten måste således alltid försäkra sig om att visst informationsutbyte är förenligt med eventuellt tillämpliga bestämmelser om sekretess.¹⁰

Samverkan enligt socialtjänstlagen

Enligt 3 kap. 4 § SoL ska socialnämnden i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och andra enskilda sin hjälp. När det är lämpligt ska nämnden samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

I 3 kap. 5 § SoL anges att socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och organisationer och andra föreningar.

Enligt 5 kap. 1 a § SoL ska socialnämnden i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Bestämmelsen reglerar samverkan på övergripande nivå, till exempel för att motverka

⁸ Sekretess vid samverkan - En vägledning om sekretess vid samverkan, samtycke och behandling av personuppgifter i arbetet mot livsstilskriminellas brottslighet. (2013) Polisens verksamhetsstöd. Stockholm

⁹ JO 1987/88 s. 148.

¹⁰ Prop. 2016/17:180 s. 292 f.

missbruk eller ungdomskriminalitet. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd. Samverkan ska ske kring alla barn och unga som på ett eller annat sätt kan vara i behov av insatser från socialnämndens sida.

I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av OSL (se 15 kap. 3 § SoL). Bestämmelserna ovan är inte sekretessbrytande, vilket innebär att uppgifter som omfattas av sekretess inte får lämnas ut med stöd av dessa.

Samverkan enligt polislagen

Enligt 6 § andra stycket polislagen (1984:387), PL, ska Polismyndigheten fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem.

Bestämmelsen föreskriver ett generellt samarbete mellan myndigheter och är inte avsedd att tillämpas som en sekretessbrytande bestämmelse. Polismyndigheten får inte lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess till socialtjänsten med stöd av denna bestämmelse. Bestämmelsen syftar enbart till att erinra om att Polismyndigheten ska samverka med socialtjänsten men anger inte hur samverkan får ske.

I 6 § fjärde stycket PL anges att andra myndigheter ska ge polisen stöd i dess arbete. Bestämmelsen innehåller ännu en erinran om samverkan. I praktiken innebär det att socialtjänsten och polisen ska samverka genom att till exempel utbilda och informera varandra om respektive uppdrag, dela med sig av rutiner och kunskap kring vad man kan lämna ut för information och inte.

Samverkan enligt LUL

Kommuner och de myndigheter som handlägger ärenden om unga lagöverträdare ska enligt 39 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (1964:167), LUL, verka för att lokal samverkan mellan företrädare för kommunerna och myndigheterna sker i övergripande frågor om unga lagöverträdare.

I förarbetena anges att samverkan på lokal nivå i första hand bör ta sikte på diskussioner om rutiner, utbyte av erfarenheter och andra kompetenshöjande insatser. Vidare anges att det bör finnas förutsättningar för att öka kunskapen om de andra myndigheternas roll och uppgifter när det gäller unga lagöverträdare. Det

övergripande syftet är att motverka att unga återfaller i brott och man har i förarbetena uppmärksammat att det kan uppstå konflikter mellan socialtjänstens grundläggande uppgifter att bidra till en gynnsam utveckling för den unge och rättsväsendets uppgift att utreda och beivra brott. Har myndigheter kännedom och kunskap om varandras uppgifter bör det kunna leda till en förståelse och en ömsesidig respekt för varandras roller, vilket i sin tur bör kunna främja en bättre hantering av ärendena. Som exempel anges i förarbetena att samverkan bör innefatta frågor om vad som är nödvändigt och lämpligt att ta upp i socialtjänstens yttranden, rutiner för hur Polismyndigheten ska informera socialtjänsten och hur socialtjänstens närvaro kan säkerställas vid förhör.¹¹ Den aktuella bestämmelsen om samverkan är inte sekretessbrytande, vilket innebär att uppgifter som omfattas av sekretess inte får lämnas ut med stöd av denna bestämmelse.

Samverkan enligt fängelseförordningen

Enligt 7 § fängelseförordningen (2010:2010) ska verkställighetsplanen inför frigivningen vara särskilt inriktad på konkreta åtgärder som kan underlätta övergången till ett liv i frihet. Utifrån den intagnes behov ska, i lämplig tid, Kriminalvården samverka med bland annat socialtjänsten. Bestämmelserna är inte sekretessbrytande, vilket innebär att uppgifter som omfattas av sekretess inte får lämnas ut med stöd av dessa.

Allmänna handlingars offentlighet

Rätten att ta del av allmän handling

Offentlighetsprincipen innebär bland annat en rätt för var och en att ta del av allmänna handlingar som finns hos myndigheter. När det gäller myndigheters rätt att få del av uppgifter hos andra myndigheter (se Begäran från annan myndighet att lämna ut uppgift på sidan 16). Bestämmelser om allmänna handlingar och utlämnande av allmänna handlingar finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (1949:105) och 6 kap. OSL.

En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och enligt särskilda bestämmelser anses inkommen till eller upprättad hos myndigheten. Rätten att ta del av handlingar hos myndigheter omfattar de handlingar som kan bedömas vara allmänna och begränsas av att en del allmänna handlingar är hemliga (innehåller

¹¹ Prop. 2014/15:25 s. 27 f.

sekretessbelagda uppgifter). En allmän handling som inte är hemlig är offentlig och ska enligt offentlighetsprincipen lämnas ut om någon begär det.

Den som vill ta del av en allmän handling (sökanden) ska vända sig till den myndighet som förvarar handlingen. Hon eller han har rätt att ta del av handlingen hos myndigheten eller få en kopia av handlingen. Detta gäller om handlingen är allmän och offentlig.

Myndigheten får som huvudregel inte kräva att sökanden ska tala om vem hon eller han är, sökanden har rätt att vara anonym. Inte heller får myndigheten som huvudregel efterforska vad handlingen ska användas till. Men om det gäller en allmän handling med uppgifter som det finns sekretessbestämmelser om får myndigheten ställa sådana frågor i den mån det behövs för att kunna pröva utlämnandet. Det är alltså fråga om en undantagssituation då efterforskningen har betydelse för myndighetens prövning.

Prövning av utlämnande av allmän handling

Vid prövning av utlämnande av allmän handling är det den myndighet som får frågan som ska pröva utlämnandet. Om en handling finns hos flera myndigheter (till exempel hos flera förvaltningar) är varje myndighet skyldig att pröva begäran om utlämnande när sökanden vänt sig till myndigheten för att få ut en handling.

I första hand ska den tjänsteperson som har hand om handlingen hos myndigheten pröva om handlingen ska lämnas ut. I tveksamma fall ska den anställde låta myndigheten göra prövningen, om det kan ske utan onödigt dröjsmål. Bedömer tjänstepersonen att handlingen eller delar av den inte ska lämnas ut ska tjänstepersonen, om sökanden begär det, låta myndigheten göra prövningen (6 kap. 3 § OSL).

För det fall en begäran om att få del av allmän handling helt eller delvis inte kan tillmötesgå ska sökanden få reda på det.

En begäran att få ta del av allmän handling ska prövas skyndsamt av myndigheten. Beslut i utlämnandefrågan bör enligt

Justitieombudsmannens (JO) praxis normalt lämnas redan samma dag. Någon eller några dagars fördröjning kan godtas om det behövs för att myndigheten ska ta ställning till om den efterfrågade handlingen är allmän och offentlig. Om begäran avser många handlingar eller fordrar genomgång av ett omfattande material kan ytterligare tid behövas för myndighetens prövning. Att pröva utlämnandet av en handling är alltså en prioriterad arbetsuppgift vars handläggning inte får dra ut på tiden.

Sökanden ska informeras om att hon eller han kan begära ett beslut och att ett skriftligt beslut från myndigheten krävs för att ett avgörande ska kunna överklagas. Sökanden har alltså rätt att få ett överklagbart beslut om den handling som hon eller han begärt att få ta del av inte lämnas ut helt eller delvis. Ett beslut att avslå en begäran om att få del av allmän handling ska vara motiverat och innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet. Sökanden ska också underrättas om hur det går till att överklaga beslutet. Beslutet kan överklagas hos kammarrätten, 6 kap. 8 § OSL. Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet, 43 § förvaltningslagen (2017:900), FL.

Även då grunden för avslag är att handlingen inte är allmän eller inte finns hos myndigheten ska bestämmelserna om utlämnande tillämpas. Det innebär alltså att sökanden har rätt att få ett överklagbart beslut även i de fall den begärda handlingen inte förvaras hos den myndighet som hon eller han vänt sig till eller om handlingen inte existerar. Vem som har rätt att fatta beslut om att inte lämna ut allmän handling framgår av myndighetens delegationsordning.

Överklagande av avslagsbeslut

Om sökanden överklagar avslagsbeslutet ska myndigheten som meddelat beslutet pröva om överklagandet kommit in i rätt tid. Myndigheten ska också ta ställning till om beslutet ska ändras. Ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten, 44 § FL.

Om överklagandet inte avvisas för att det kommit in för sent ska det tillsammans med övriga handlingar i ärendet skyndsamt överlämnas till kammarrätten för prövning. Det är viktigt att myndigheten i de fall beslutsmotiveringen behöver kompletteras gör det i en inlägga till kammarrätten i samband med överlämnandet dit. I annat fall kan kammarrätten komma att avgöra målet utan att myndigheten fått framföra hela sin argumentation. Kammarrättens beslut kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

När överklagandet och handlingarna i ett ärende har överlämnats till kammarrätten får myndigheten under den tid förfarandet pågår där inte ändra beslutet eller fatta ett nytt beslut i samma sak, 39 § FL.

Begäran om uppgift ur allmän handling från enskilda

Om en enskild begär en uppgift ur en allmän handling som förvaras hos myndigheten, ska myndigheten lämna ut uppgiften om inte

uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång (6 kap. 4 § OSL). En enskild kan dock inte överklaga myndighetens ställningstagande att inte lämna ut en sådan uppgift.

Begäran från annan myndighet att lämna ut uppgift

Om en myndighet begär en uppgift av en annan myndighet som den senare förfogar över, ska myndigheten lämna ut uppgiften, om uppgiften inte är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång (6 kap. 5 § OSL). Det här innebär att en myndighet är skyldig att lämna ut uppgifter, även om individer, om en annan myndighet begär det, myndigheten förfogar över uppgiften och det inte råder sekretess för uppgiften. Skyldigheten att lämna ut uppgifter gäller även om uppgiften finns i en handling som inte är allmän. Bestämmelsen är en precisering av den allmänna samverkansskyldigheten enligt 8 § FL.

Bestämmelsen i 6 kap. 5 § OSL är inte sekretessbrytande. Om uppgiften omfattas av sekretess, t.ex. enligt 26 kap. 1 § OSL, måste det finnas en sekretessbrytande bestämmelse som kan tillämpas för att uppgiften ska kunna lämnas ut.

En myndighet får överklaga ett beslut av en annan myndighet att avslå den förstnämnda myndighetens begäran att få ta del av en handling eller på annat sätt få del av en uppgift, om inte annat anges i lag eller förordning (6 kap. 7 § andra stycket OSL). När den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades, 44 § FL. Med uttrycket part som företräder det allmänna avses fall då en myndighet uppträder i ett ärende i sin offentlighetsroll.¹²

Allmänt om sekretess

Vad innebär sekretess

Enligt 3 kap. 1 § OSL, innebär sekretess ett förbud att röja en uppgift vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt.

¹² Prop. 2016/17:180 s. 335.

Förbud att röja eller utnyttja en uppgift enligt OSL eller enligt lag eller förordning som OSL hänvisar till, gäller enligt 2 kap. 1 § första stycket OSL för myndigheter.

Enligt 2 kap. 1 § andra stycket OSL gäller förbudet enligt första stycket också för en person som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet

1. på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten,
2. på grund av tjänsteplikt, eller
3. på annan liknande grund.

En uppgift för vilken sekretess gäller får enligt 8 kap. 1 § OSL inte röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i OSL eller i lag eller förordning som OSL hänvisar till.

Polismyndighetens huvudsakliga sekretess

Sekretess till skydd för Polismyndighetens verksamhet

Sekretess gäller enligt 18 kap. 1 § första stycket OSL för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Bestämmelsen skyddar den brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamheten. Om det kan antas att skada uppkommer för viss åtgärd eller den framtida verksamheten om uppgiften lämnas ut gäller sekretess för uppgiften. Bestämmelsen omfattar bland annat polisens förundersökningar, resurser, arbetsmetoder, organisation och arbetsrutiner.

Sekretess enligt 18 kap. 1 § andra stycket OSL gäller under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket, för uppgift som hänför sig till annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av Polismyndigheten. Bestämmelsen omfattar bland annat resurs- och organisationsfrågor som antalet poliser i en kommun, arbetsrutiner, spaningsmetoder, program för trafikkontroller, patrulleringsvägar, utnyttjande av lokaler, fordon eller viss utrustning, personskydd, personuppgifter rörande personal och tjänstgöringslistor. Även

uppgifter om namn på personer som biträder polisen vid spaningsarbete, exempelvis informatörer.¹³

Sekretessen enligt ovan gäller i den verksamhet uppgiften förekommer. Det innebär att om uppgifter som omfattas av sekretess enligt bestämmelserna ovan lämnas ut till annan myndighet så är den mottagande myndigheten, likt Polismyndigheten, skyldig att beakta att sekretess kan råda för uppgifterna. Vid utlämnande av uppgifter som omfattas av sekretess enligt bestämmelserna ovan kan det dock fortfarande finnas anledning att erinra mottagande myndigheten om deras skyldighet att beakta att förundersökningssekretess kan råda för uppgiften.

Sekretess till skydd för den enskilde hos polisen

Enligt 35 kap. 1 § OSL gäller sekretess för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden om det inte står klart att uppgifterna kan lämnas ut utan att den enskilde, eller någon närstående till den enskilde, lider skada eller men och uppgifterna förekommer i en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, i angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott samt i bland annat Polismyndighetens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott.

Med enskild avses såväl fysisk som juridisk person och med personliga förhållanden avses alla uppgifter som kan hänföras till den enskilde personen som exempelvis ekonomi, hälsotillstånd och adresser. Beträffande juridiska personer anses inte dessa ha några personliga förhållanden. Uppgifter om juridiska personer blir därför främst av ekonomisk karaktär.¹⁴

Bestämmelsen innehåller ett så kallat omvänt skaderekvisit vilket innebär att det råder presumtion för sekretess. Sekretessen skyddar, utöver den enskilde själv, även den enskildes närstående. Med skada avses ekonomisk skada och med men avses olika former av integritetskränkningar. Det är tillräckligt att den enskilde känner obehag av att andra känner till något om den enskildes personliga förhållanden. Vid bedömningen av om den enskilde lider men eller inte ska man enligt JO sätta sig in i den enskildes situation och

¹³ Offentlighets- och sekretesslagen, Lenberg, Eva, Tansjö, Anna och Geijer, Ulrika, JUNO version 22. SFS 2020:773

¹⁴ Prop. 1979/80:2 Del A s. 84. samt Bring & Diesen (2019). Förundersökning. Femte upplagan. Stockholm

försöka förstå hur denne skulle uppleva om uppgifterna sprids till en eller flera personer.¹⁵

Socialtjänstens huvudsakliga sekretess

Sekretess till skydd för den enskilde inom socialtjänsten

En av de viktigaste utgångspunkterna för socialtjänstens verksamhet är enligt 1 kap. 1 § tredje stycket SoL att verksamheten ska bygga på respekt för individens självbestämmanderätt och integritet. Denna grundläggande förutsättning har haft en avgörande betydelse för utformningen av sekretessregleringen. Enligt 26 kap. 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Bestämmelsen innehåller ett så kallat omvänt skaderekvisit vilket innebär att det råder presumtion för sekretess. Sekretessen skyddar, utöver den enskilde själv, även den enskildes närstående. Med personliga förhållanden avses alla uppgifter som kan hänföras till den enskilde personen som exempelvis ekonomi, hälsotillstånd och adresser.

Begreppet men har i lagen en mycket vid betydelse och tar framför allt sikte på de olika kränkningar av den personliga integriteten som kan uppstå om uppgifterna lämnas ut. Med men avses sådant som att någon blir utsatt för andras missaktning om hans eller hennes förhållanden blir kända. Redan den omständigheten att vissa känner till en för någon ömtålig uppgift kan i många fall anses vara tillräckligt för att medföra men. Utgångspunkten för bedömningen ska vara den enskilde personens egen upplevelse. Vid en prövning av om uppgifterna ska lämnas ut måste tjänstepersonen som gör prövningen sätta sig in i den enskildes situation och försöka förstå hur han eller hon skulle uppleva det om uppgifterna om honom eller henne förs vidare till en eller flera andra personer eller myndigheter. Utformning och den innebörd som lagts i begreppet men inom socialtjänstsekretessen medför att möjligheterna att lämna ut uppgifter efter en menprövning är mycket begränsade. I princip kan uppgifter inte lämnas ut utan den enskildes samtycke om de inte är helt harmlösa. Om det inte kan uteslutas att den enskilde skulle tycka att det var obehagligt om andra fick kännedom om uppgifter som berör honom och hans situation kan uppgifterna som regel inte

¹⁵ Bring & Diesen (2019). Förundersökning. Femte upplagan. Stockholm

lämnas ut.¹⁶ En uppgift om att en person är aktuell inom socialtjänsten är typiskt sett en sådan uppgift som omfattas av sekretess.

Enligt 26 kap. 7 § OSL omfattas vissa beslut inte av sekretess inom socialtjänsten. Dessa är bland annat:

- beslut om omhändertagande av en enskild
- beslut om vård utan samtycke
- beslut om slutna ungdomsvård.¹⁷

Förundersökningssekretess hos socialtjänsten

Förundersökningssekretess enligt 18 kap. 1 § OSL kan aktualiseras även hos socialtjänsten. Socialtjänsten ska liksom polisen göra en prövning enligt 18 kap. 1 § OSL, exempelvis när socialtjänsten har polisanmält brott. Det kan också bli aktuellt när det inkommer anmälningar till socialtjänsten där det framkommer att det föreligger förundersökningssekretess enligt 18 kap. 1 § OSL. Det kan vara svårt att avgöra vad som kan och bör föras vidare till den unge och vårdnadshavaren då informationsöverföringen kan riskera att förstöra polisens utredning. Det kan till exempel handla om en vårdnadshavare som är misstänkt för brott och socialtjänsten behöver kontakta vårdnadshavaren utifrån den inkomna anmälan. Om den misstänkte har delgivits misstanke eller inte kan också vara av betydelse. Socialtjänsten kan med fördel ha en dialog med ansvarig förundersökningsledare vid polisen kring vilka uppgifter som bör lämnas till vårdnadshavaren eller den unge.

Läs mer i Riktlinjer - Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen [här](#).¹⁸

Partsinsyn hos socialtjänsten

Enligt 10 kap 3 § OSL hindrar sekretess inte att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. En sådan handling eller ett sådant material får dock

¹⁶ Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen

¹⁷ Övriga beslut som sekretessen inte gäller är: beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659). Sekretessen enligt 1 och 4 § § gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt. Lag (2010:679)

¹⁸ Stockholms stad (2020). Stockholms stads riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom barn och familjeomsorgen

inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. Ett sådant intresse kan vara att det föreligger förundersökningssekretess. När en part begär material i ett ärende där det kan föreligga förundersökningssekretess, kan socialtjänsten fatta beslut att inte lämna uppgifterna enligt 10 kap. 3 § och 18 kap. 1 § OSL.

Om myndigheten inte lämnar ut handlingen eller materialet ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

Sekretess hindrar aldrig att en part i ett mål eller ärende tar del av en dom eller ett beslut i målet eller ärendet. Bestämmelserna i 10 kap. 3 § OSL gäller dock inte om det i lag finns avvikande bestämmelser.

Underrättelse om inledd utredning

Enligt 11 kap. 2 § tredje stycket SoL ska den som berörs av en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, om inte särskilda skäl talar mot det, genast underrättas om att en utredning har inletts. Ett särskilt skäl kan, enligt förarbetena, vara att vårdnadshavaren eller någon annan närstående är misstänkt för övergrepp mot barnet och att polisutredningen befinner sig i ett känsligt läge. I en sådan situation behöver polisens och socialtjänstens utredningar samordnas. En annan situation kan vara då barnet självt är misstänkt för att ha begått ett brott och det kan innebära ett stort men för brottsutredningen om vårdnadshavaren underrättas.¹⁹ Enligt JO får det emellertid aldrig bli fråga om någon längre tid som vårdnadshavaren hålls ovetande om en pågående utredning och det måste finnas goda skäl till att så sker.²⁰ Enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:6) bör socialnämnden, om den får kännedom om ett misstänkt brott mot ett barn enligt – 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken, eller – lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor, och den misstänkte är en närstående, samråda med polis eller åklagare innan barnets vårdnadshavare underrättas om att en utredning har inletts.²¹

¹⁹ Prop. 2012/13:10 s. 62.

²⁰ Se JO 2013/14 s 414.

²¹ Socialstyrelsen (2014). Handläggning av ärenden som gäller barn och unga SOSFS 2014:6 (S). Allmänna råd. Stockholm: Socialstyrelsen

Kriminalvårdens huvudsakliga sekretess

Kriminalvårdssekretessen regleras i 35 kap. 15 § OSL. Sekretess gäller inom Kriminalvården för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att det enskilde eller någon närstående till denne lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs. Kriminalvårdssekretessen gäller uppgift om enskilds personliga förhållande och skyddar i första hand de som är föremål för Kriminalvårdens åtgärder, det vill säga de intagna och övriga klienter. Om klienten kan antas lida men av att en uppgift lämnas ut ska den hemlighållas. Närstående och besökare till klienten skyddas också enligt denna bestämmelse. Sekretessen gäller som huvudregel inte beslut av Kriminalvården eller en övervakningsnämnd. Detta regleras i 35 kap. 15 § 2 st. OSL. Beslut kan gälla bland annat:

- anstaltsplacering
- strafftid
- uppskov
- disciplinåtgärd
- övervakning
- meddelande av föreskrift.

Dock gäller sekretess för beslut ”om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs”. Beslut kan dock omfattas av annan sekretess än Kriminalvårdssekretess, till exempel sekretess för uppgift om enskilds bostads- eller vistelseadress eller åtgärder som har till syfte att förhindra rymning eller fritagning och som regleras i OSL.

Enligt 35 kap. 15 a § hindrar inte sekretessen enligt 35 kap. 15 § första stycket OSL att uppgift om den vars dom på ungdomsövervakning verkställs enligt lagen om verkställighet av ungdomsövervakning lämnats av Kriminalvården till en enskild eller till en annan myndighet, om det behövs för att genomföra en verkställighetsplan enligt den lagen.²²

²² Kriminalvårdens handbok i sekretessfrågor (2011:1) Reviderad 2019-07-12

Sekretess i förhållande till vårdnadshavare

Sekretess till skydd för en enskild gäller, om den enskilde är underårig, även i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter. I takt med barnets stigande ålder och utveckling ökar barnets bestämmanderätt över dess personliga angelägenheter, samtidigt som vårdnadshavarens rätt att ta del av uppgifter som rör barnet minskar. Oavsett barnets ålder gäller dock sekretess i förhållande till vårdnadshavaren om det kan antas att barnet lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren eller det annars anges i OSL (12 kap. 3 § OSL). ”Betydande men” innebär exempelvis att barnet kan skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut.²³

Sekretessbrytande bestämmelser -allmänna

Nödvärdigt utlämnande

Sekretess hindrar enligt 10 kap 2 § OSL inte att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen får inte tillämpas enbart för att effektivisera verksamheten och ska tillämpas restriktivt. Bestämmelsen kan tillämpas när socialtjänsten begär biträde av polis för att kunna fullgöra sin verksamhet.

Vid tillämpningen av bestämmelsen är det den utlämnande myndighetens intresse av att lämna ut en viss uppgift som är avgörande, inte vilket intresse den mottagande myndigheten har att få ta del av uppgiften. Det är således inte möjligt att med stöd av bestämmelsen om nödvändigt utlämnande lämna ut en uppgift för att den mottagande myndigheten behöver den. I ett sådant fall kan det istället bli aktuellt att tillämpa generalklausulen. Generalklausulen gäller dock inte för socialtjänsten.

²³ Prop. 1988/89:67 s. 38.

Socialnämnden kan, med stöd av 10 kap. 2 § OSL, utan hinder av sekretess polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Det kan t.ex. bli nödvändigt om brott riktat sig mot nämnden eller tjänsteman (jämför 12 kap. 10 § SoL). Exempel på sådana brott är våld mot tjänsteman, förstörelse av egendom tillhörande nämnden, bedrägeri som riktar sig mot nämnden och hot som riktar sig mot nämnden eller mot anställd hos nämnden.²⁴

Delgivning

Enligt 10 kap. 26 § OSL hindrar sekretess inte att en uppgift om en enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats eller uppgift i form av fotografisk bild av en enskild lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932) eller för bistånd med sådan delgivning.

Generalklausulen

En sekretessbelagd uppgift inom Polismyndigheten eller Kriminalvården får lämnas till en annan myndighet, exempelvis socialtjänsten om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda (10 kap. 27 § OSL). Det krävs inte någon uttrycklig begäran från den mottagande myndigheten för att ett utlämnande ska kunna ske. En myndighet kan således på eget initiativ lämna uppgifter till en annan myndighet med stöd av generalklausulen.²⁵

När uppgiftsskyldighet följer av lag

Sekretess hindrar enligt 10 kap. 28 § OSL inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. För att den sekretessbrytande bestämmelsen om uppgiftsskyldighet ska kunna tillämpas förutsätts att uppgiftsskyldigheten är tydlig. Enligt förarbetena ska uppgiftsskyldigheten antingen ta sikte på utlämnande av uppgifter av ett speciellt slag, gälla en viss myndighets rätt att få del av uppgifter i allmänhet eller avse skyldighet för en viss myndighet att lämna andra myndigheter information.²⁶ Ett exempel på en sådan bestämmelse är 14 kap. 1 § SoL (se Särskilt om anmälan enligt 14 kap. § SoL på sidan 40).

²⁴ Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen

²⁵ Prop. 1979/80:2 Del A, s. 327.

²⁶ Prop. 1979/80:2 Del A, s. 322.

Samtycke att lämna ut uppgifter

Om det inte finns någon sekretessbrytande regel får, vid samverkan mellan myndigheter, sekretesskyddade uppgifter till skydd för den enskilde endast lämnas ut om han eller hon samtycker till det (jämför 12 kap. 2 § OSL). Ett samtycke kan lämnas på olika sätt och kan när som helst återkallas. I det fall den enskilde, eller i vissa fall vårdnadshavaren, inte samtycker till att socialtjänsten och en annan myndighet utbyter sekretessbelagda uppgifter, kan ärenden diskuteras i avidentifierad form, det vill säga utan att nämna sådana uppgifter som kan bidra till att den enskilde går att identifiera.

Ett praktiskt exempel på samverkan mellan socialtjänst och polis och som förutsätter att det finns ett samtycke till att sekretessen bryts mellan myndigheterna är sociala insatsgrupper (SIG). Ofta krävs ett motivationsarbete för att få till stånd ett medgivande från en enskild till att socialtjänsten och polisen får utbyta sekretessbelagda uppgifter.

Läs mer om handläggningen av ärenden med insatsen sociala insatsgrupper i [Vägledning för SIG unga](#)²⁷ respektive [Vägledning för SIG unga vuxna](#).²⁸

Ett annat exempel är det arbete som bedrivs för avhoppare från kriminella grupperingar inom stadens centrala avhopparverksamhet i samverkan med polisregionens brottsoffer- och personsäkerhetssektion (BOPS), där samtycke till att sekretessen bryts är ett krav. Ett ärende handläggs av den centrala avhopparverksamheten i stället för på respektive stadsdelsförvaltning om individen är över 18 år och dennes hotbild av BOPS har bedömts vara så pass hög att individen behöver flyttas från Stockholm inom ramen för BOPS ansvarsområde. Det finns dock situationer då polisens handläggare inom BOPS inte kan dela information till socialtjänsten och som medför att handläggning av ärendet inom stadens centrala avhopparverksamhet inte är möjlig trots befintligt samtycke till att bryta sekretessen och trots bedömd hög hotbild. Det kan handla om att det pågår en förundersökning gällande grov brottslighet, till exempel mord, att individen är en potentiell skyddsperson inom en förundersökning eller att individen väntar på verkställighet från Kriminalvården. Viktigt att känna till är dock att de individer som nämnts ovan kan komma att ansöka om

²⁷ Stockholms stad (2021). Vägledning för stadsdelsförvaltningarnas arbete med sociala insatsgrupper (målgruppen 12-20 år). Stockholm: Socialförvaltningen

²⁸ Stockholms stad (2019). Vägledning för stadsdelsförvaltningarnas arbete med sociala insatsgrupper (målgruppen 19-29 år). Stockholm: Socialförvaltningen

stöd i form av SIG från sin respektive stadsdelsförvaltning och även beviljas stöd om socialtjänsten gör den bedömningen.

Sekretessbrytande bestämmelser - uppgifter från socialtjänsten till andra myndigheter

Förebygga brott

Förebygga brott av personer som inte fyllt 21 år

Enligt 10 kap. 18 a § OSL har socialtjänsten under vissa förutsättningar möjlighet att lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i syfte att förebygga att brott begås av personer som inte har fyllt 21 år.

Bestämmelsen ovan har följande lydelse: Sekretessen enligt 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift som rör en enskild som inte fyllt tjuugoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om

1. det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet,
2. uppgiften kan antas bidra till att förhindra det, och
3. det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

En uppgift som angår misstanke om ett begånget brott får dock endast lämnas ut under de förutsättningar som i övrigt anges i OSL.

Bestämmelsen ovan möjliggör ett uppgiftsutlämnande både på socialtjänstens initiativ och på begäran av polisen. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2011/12:171) nämns uppgifter om adresser, arbetsplatser, skolor och vilka personer som barnet eller den unge umgås med som exempel på uppgifter som kan vara aktuella. Det kan också handla om planerade tillställningar där många ungdomar kommer att samlas. Med hjälp av sådana uppgifter kan polisen komma i kontakt med den unge och hålla denne under uppsikt samt vara närvarande för att förebygga att brott begås. Formuleringen ”uppgift som rör en enskild” innebär att även uppgifter som avser andra personer än den underårige får lämnas ut om uppgifterna rör den unge, till exempel vilka som tillhör den unges familj eller

bekantskapskrets. Sådana uppgifter får dock endast lämnas ut om övriga förutsättningar i paragrafen är uppfyllda.²⁹

En förutsättning för att uppgifter ska få lämnas ut enligt 10 kap. 18 a § OSL är att det på grund av särskilda omständigheter finns en risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet. En sådan riskbedömning ska, enligt förarbetena, göras i varje enskilt fall. Riskbedömningen måste grundas på konkreta omständigheter, men misstankarna behöver inte röra viss närmare angiven brottslighet. Det är tillräckligt att det med hänsyn till samtliga omständigheter bedöms finnas en risk som varken är obetydlig eller avlägsen. Av särskild betydelse för bedömningen är om den unge tidigare har begått brott, om han eller hon umgås med kriminellt belastade personer eller vistas i sådan miljö att det finns risk att han eller hon hemfaller åt kriminalitet. I fråga om tidigare brottslighet är det ibland uppenbart att det finns en risk för återfall, medan riskbedömningen i andra fall är mer vanskelig och kan kräva fler övriga omständigheter som underbygger bedömningen.

En annan förutsättning är att uppgiften kan antas bidra till att förhindra att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet. Detta innebär att uppgifterna bara får lämnas om uppgiftslämnandet kan antas få en viss effekt. Det krävs enligt förarbetena inte att uppgiften isolerad kan antas leda till att förebygga att den unge begår brott, utan det är tillräckligt att den tillsammans med andra omständigheter kan antas bidra till önskad effekt.

Ett utlämnande får heller inte vara olämpligt med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl. Planerade eller pågående insatser avser de situationer där ett utlämnande skulle försvåra socialtjänstens arbete med den unge. Lämplighetsbedömningen ger således inte socialtjänsten möjlighet att skönsmässigt vägra lämna ut uppgifter till polisen när sådana efterfrågas, utan det krävs särskilda skäl för att avslå en begäran om utlämnande.

Andra särskilda skäl kan exempelvis vara att det bedöms som olämpligt att till polisen vidarebefordra en uppgift som den unge har lämnat i förtroende, eller att det med hänsyn till någon annan persons intressen är olämpligt att lämna ut en uppgift. Lämplighetskravet är en förutsättning för allt uppgiftsutlämnande enligt bestämmelsen, det vill säga inte enbart när polisen efterfrågar uppgifter. När det är fråga om lämnande av uppgifter inom ramen

²⁹ Prop. 2011/12:171 s. 46.

för en mellan myndigheterna etablerad samverkan bör utgångspunkten dock vara att uppgiften kan lämnas.

Av andra stycket i bestämmelsen framgår att en misstanke om ett begånget brott endast får lämnas under förutsättningar som i övrigt anges i OSL. Uppgifter om brottsmisstankar i mer allmänna ordalag får dock, enligt förarbetena, lämnas ut med stöd av denna bestämmelse, så länge de inte kan hänföras till en specifik situation. Detsamma gäller allmänna uppgifter om missbruk, så länge de inte kan knytas till konkreta narkotikabrott.³⁰

I samband med införandet av bestämmelsen framfördes bland annat att det borde övervägas om även uppgifter om konkreta brottsmisstankar skulle kunna lämnas ut med stöd av bestämmelsen, och att det föreföll onödigt krångligt att ålägga socialtjänsten att skilja mellan brottsförebyggande och övrig brottsbekämpande verksamhet. Regeringen ansåg dock att en allmän begränsning av socialtjänstsekretessen för alla typer av uppgifter som rör brottsmisstankar mot ungdomar skulle strida mot socialtjänstens grundprinciper om frivillighet och självbestämmande, och därmed skulle kunna äventyra förtroendet för socialtjänsten. Ett begränsat uppgiftslämnande i brottsförebyggande syfte ansågs däremot ligga i linje med socialtjänstens uppgift att verka för att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det stöd och den hjälp de behöver.

Förebygga viss terroristbrottslighet

Genom 10 kap. 18 b § OSL finns också en möjlighet för socialtjänsten att utan hinder av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL lämna ut uppgifter som rör en enskild till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i syfte att förebygga viss terroristbrottslighet. Bestämmelsen är åldersneutral. För att ett utlämnande ska få ske krävs att det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den enskilde kommer att begå brott enligt lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen), brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott (terroristbrottslagen) eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller brott enligt lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen). Vidare krävs för uppgiftslämnande att uppgiften kan antas bidra till att förhindra att den enskilde kommer att begå angiven typ av brottslighet. En ytterligare förutsättning enligt paragrafen är att det med hänsyn till planerade eller pågående

³⁰ Prop. 2011/12:171 s. 46-47.

insatser för den enskilde eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

Det är den myndighet som förfogar över uppgifterna som ska avgöra om förutsättningarna föreligger för att tillämpa den sekretessbrytande regeln. Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen måste då lämna tillräcklig information för att en sådan prövning ska kunna göras.³¹

En uppgift som angår misstanke om ett begånget brott får dock endast lämnas ut under de förutsättningar som i övrigt anges i OSL.

Förebygga våld i nära relationer

Riksdagen har beslutat att en ny sekretessbrytande bestämmelse ska införas i 10 kap. 18 c § OSL. Bestämmelsen innebär att personal inom socialtjänsten under vissa förutsättningar får lämna uppgifter till Polismyndigheten som rör en enskild eller en närstående till den enskilde i syfte att förebygga att en enskild begår allvarligare vålds-, frids- eller sexualbrott mot den närstående till den enskilde.³² Bestämmelsen träder i kraft den 1 augusti 2021.

Enligt bestämmelsen hindrar sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL inte att en uppgift som rör en enskild eller en närstående till den enskilde lämnas till Polismyndigheten, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den enskilde mot den närstående kommer att begå ett sådant brott som avses i 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken (1962:700), BrB, för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år.

Enligt förarbetena till den bestämmelsen ska en riskbedömning göras i varje enskilt fall. Det måste finnas konkreta omständigheter som motiverar bedömningen att det finns en risk för att den enskilde mot den närstående kommer att begå ett sådant brott som avses i paragrafen. Det är tillräckligt att det med hänsyn till samtliga omständigheter bedöms finnas en risk som varken är obetydlig eller avlägsen. Av särskild betydelse är om den enskilde tidigare har begått vålds-, frids- eller sexualbrott eller om det har fattats beslut om kontaktförbud.

Vidare krävs för ett utlämnande att uppgiften kan antas bidra till att förhindra brottet. Det innebär att det inte krävs att uppgiftslämnandet med säkerhet kan sägas få sådan effekt. Det är i stället tillräckligt med ett antagande om att uppgifterna kan bidra till

³¹ Prop. 2019/20:123 s. 51.

³² Prop. 2020/21:163 s. 27 ff. och 63 ff.

att Polismyndigheten t.ex. ingriper i en konkret situation för att förhindra att ett brott begås eller vidtar åtgärder för att skydda det tilltänkta brottsoffret.

Slutligen krävs att det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den enskilde eller för den närstående, eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut. Det kan t.ex. handla om omständigheter i det enskilda fallet som visar på en risk för att ett uppgiftslämnande kan rubba förtroendet för myndigheten på ett sådant sätt att den enskilde eller den närstående inte söker hjälp och stöd. Andra särskilda skäl kan exempelvis vara att det bedöms som olämpligt att vidarebefordra en uppgift med hänsyn till någon annan persons intressen, till exempel en våldsutsatt persons närstående eller ett barn.³³

Bestämmelsen gäller inte uppgifter om begångna brott. En uppgift som angår misstanke om ett begånget brott får lämnas endast under de förutsättningar som i övrigt anges i OSL.

Misstanke om vissa begångna allvarliga brott

Misstanke om vissa begångna brott mot unga

Sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL hindrar inte att en uppgift lämnas till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten, om uppgiften angår misstanke om vissa brott som riktats mot någon som inte har fyllt 18 år, 10 kap. 21 § OSL. Misstankarna ska röra brott enligt 3, 4 eller 6 kap. BrB och således avse brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid samt sexualbrott. Brott mot liv och hälsa är bl.a. mord och misshandel. Brott mot frihet och frid är bl.a. människorov, människohandel och olaga tvång. Även uppgift som angår misstanke om brott enligt lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor kan lämnas för det fall brottet har riktats mot ett barn.

Enligt 10 kap. 22 § OSL hindrar inte heller sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL att en uppgift lämnas till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten, om uppgiften angår misstanke om brott som innefattar överlåtelse eller anskaffning till någon som inte har fyllt arton år och brottet avser överlåtelse av narkotika i strid med narkotikastrafflagen (1968:64), överlåtelse av dopningsmedel i strid med lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller

³³ Prop. 2020/21:163 s. 27 ff. och 63 ff.

icke ringa fall av olovlig försäljning eller anskaffning av alkoholdrycker enligt alkohollagen (2010:1622).

Misstanke om viss begången terroristbrottslighet

Enligt 10 kap. 22 a § OSL hindrar inte sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL att socialtjänsten lämnar ut uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen vid misstanke om viss begången terroristbrottslighet. För att ett uppgiftslämnande ska få ske krävs att uppgifterna angår misstanke om brott enligt finansieringslagen, brott enligt 2 § terroristbrottslagen, eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller brott enligt rekryteringslagen.

Med formuleringen brott enligt finansieringslagen omfattas även försök till brott enligt den lagen. Med formuleringen brott enligt rekryteringslagen omfattas även försök till brott som anges i 2 b § den lagen.

Misstanke om vissa begångna brott i övrigt

En uppgift som angår misstanke om ett begånget brott och som är sekretessbelagd enligt 26 kap. 1 § OSL, får också lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet om misstanken angår brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. Exempel på brott där det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år är mord, grov misshandel och våldtäkt. Om misstanken avser försök till brott krävs att det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år för att en uppgift ska kunna lämnas. Om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig sjukdom som avses i 1 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168) krävs dock endast att det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år (10 kap. 23 § OSL).

Omedelbart polisiärt ingripande mot unga

Om medarbetare inom socialtjänsten påträffar någon som kan antas vara under 18 år under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för den unges hälsa eller utveckling, eller när han eller hon begår brott, hindrar inte sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL att en uppgift som behövs för ett omedelbart polisiärt ingripande lämnas till Polismyndigheten (10 kap. 20 § OSL).

Förhindrande eller avbrytande av rattfylleri

Sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL hindrar inte heller att en uppgift lämnas till Polismyndigheten eller någon annan myndighet som ska ingripa mot brott om det behövs för att förhindra ett förestående

rattfylleri eller avbryta ett pågående sådant brott (10 kap. 19 § OSL).

Uppgift till åklagare vid ungdomsvård/tjänst

Har en domstol dömt någon till ungdomsvård eller till ungdomstjänst, ska socialnämnden enligt 12 kap. 8 SoL underrätta åklagarmyndigheten, om det kan antas att det finns förutsättningar för åtgärd enligt 30 b § LUL (beslut av åklagare om varning) eller 32 kap. 4 § BrB (beslut av domstol om varning eller ny påföljd).

Yttrande enligt 11 § LUL

Under vissa förutsättningar ska åklagaren enligt 11 § LUL begära ett yttrande från socialnämnden i fråga om den som misstänks för att ha begått brott innan han eller hon fyllt 18 år. Av bestämmelsen framgår vilka uppgifter som ska lämnas till åklagaren i samband med en sådan begäran. Bestämmelsen kompletteras av Socialstyrelsens allmänna råd HSLF-FS 2019:30.³⁴ Av 11 § LUL framgår också att nämnden även utan samband med yttrande ska lämna den som har ansvar för att inhämta yttrande de upplysningar som denne begär i fråga om den unge. Av 28 § LUL följer att rätten får döma till ungdomsvård endast om det i målet finns ett yttrande av nämnden med det innehåll som avses i 11 § LUL. Om det inte finns särskilda skäl krävs ett sådant yttrande också för att rätten skall få döma den som inte har fyllt tjugoett år till fängelse i mer än tre månader.

Ungdomsövervakning

Enligt 12 § lag (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning ska Kriminalvården vid verkställighetsplaneringen samverka med socialtjänsten i den kommun som har ansvar för den dömda och vid behov även andra berörda myndigheter och aktörer. Eftersom samverkansskyldigheten mellan Kriminalvården (Frivården) och socialtjänsten regleras i lag krävs inte att den unge eller dennes vårdnadshavare samtycker till att socialtjänsten deltar i verkställighetsplaneringen. Socialtjänsten ska kunna lämna information till Kriminalvården (Frivården) utan hinder av sekretess.³⁵

Enligt 26 kap. 9 b § OSL, så hindrar inte sekretessen enligt 1 § att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften behövs för att upprätta en verkställighetsplan enligt lagen om verkställighet av

³⁴ Socialstyrelsen (2019). Allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare. HSLF-FS 2019:30. Stockholm: Socialstyrelsen

³⁵ Stockholms stad (2020). PM Ny påföljd – ungdomsövervakning. Stockholm: Stadsledningskontoret och Socialförvaltningen

ungdomsövervakning och uppgiftslämnandet syftar till att fastställa vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt. Sådan sekretess som avses i första stycket hindrar inte heller att en uppgift lämnas till Kriminalvården, om uppgiften gäller något som omfattas av verkställighetsplanen.

Se även Stadsledningskontoret och Socialförvaltningens PM med information om påföljden ungdomsövervakning samt praktisk vägledning i handläggningen av dessa ärenden [här](#)³⁶. Se även Socialstyrelsens meddelandeblad kring ungdomsövervakning [här](#)³⁷.

Handräckning enligt LVU

Enligt 43 § LVU ska Polismyndigheten eller, om det gäller en transport av någon som vårdas inom SiS särskilda ungdomshem, Kriminalvården lämna hjälp för att på begäran av socialtjänsten eller socialnämndens ordförande bereda en läkare, som avses i 32 § LVU, tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökningen. Hjälp ska också lämnas på begäran av socialtjänsten eller någon ledamot eller tjänsteperson som socialnämnden har förordnat för att genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av LVU.

Den som begär hjälp enligt 43 § LVU ska enligt 43 b § LVU utan hinder av sekretess lämna den verkställande myndigheten de uppgifter om den unge eller närstående till denne som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

Handräckning enligt LVM

Polismyndigheten eller, om det gäller transport av någon som är frihetsberövad, Kriminalvården ska enligt 45 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) under vissa förutsättningar som anges i bestämmelsen lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden föra en missbrukare till en beslutad läkarundersökning. De ska också lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem eller sjukhus. Av 45 b § LVM framgår att den som begär hjälp enligt 45 § utan hinder av sekretess ska lämna den verkställande myndigheten de uppgifter om den enskilde som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

³⁶ Stockholms stad (2020). PM Ny påföljd – ungdomsövervakning. Stockholm: Stadsledningskontoret och Socialförvaltningen

³⁷ Socialstyrelsen (2021). Meddelandeblad Ungdomsövervakning. Stockholm: Socialstyrelsen

Utlänningslagen

Socialnämnden ska lämna ut uppgifter till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen när dessa myndigheter begär uppgifter om en utlännings personliga förhållanden och uppgifterna behövs för att avgöra ett ärende om uppehållstillstånd eller ett ärende om ställning som varaktigt bosatt i Sverige 17 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716). Enligt samma bestämmelse ska socialnämnden också lämna ut uppgifter om Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen begär det och uppgifterna behövs för att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning eller när fråga har uppkommit om utlännings har uppehållsrätt.

Lag om särskild personutredning i brottmål, m.m.

Enligt 6 § lag (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. ska en socialnämnd, på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården lämna upplysningar om den misstänkte och föreslå de åtgärder som nämnden anser behövs för att främja hans anpassning i samhället.

Om det kan bli fråga om utvisning av en utlänning på grund av brott, ska socialnämnden på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården lämna upplysningar om huruvida utlännings har barn i Sverige och, om så är fallet, om barnets behov av kontakt med utlännings, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlännings utvisas.

Uppgift om vistelse i ett hem för vård eller boende m.m.

Av 12 kap. 10 § tredje stycket SoL framgår att om bland annat en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen för särskilt fall begär det, ska socialtjänsten, utan hinder av sekretess, lämna uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem.

Socialnämndens möjlighet att polisanmäla vissa brott

Det finns ingen lagstadgad skyldighet för socialnämnden att polisanmäla misstanke om brott utan frågan om möjlighet att polisanmäla får avgöras utifrån om det finns någon sekretessbrytande regel i OSL.

Vad gäller misstanke om brott mot ett barn enligt 3, 4 eller 6 kap. BrB eller lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor, bör en polisanmälan dock skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa.³⁸ Av de allmänna råden framgår att polis eller åklagare bör konsulteras om det är oklart hurvida en polisanmälan ska göras. Av de allmänna råden framgår också vilka uppgifter polisanmälan bör innehålla. Som framgår ovan finns det en sekretessbrytande regel i 10 kap. 21 § OSL som gör att uppgifter kan lämnas till polisen i dessa fall.

Läs mer om handläggning av brott mot barn i Riktlinjer- Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen [här](#)³⁹.

Sekretessbrytande bestämmelser - uppgifter från Polismyndigheten till socialtjänsten

Utöver skyldigheten för Polismyndigheten att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa har Polismyndigheten ytterligare skyldighet att lämna uppgifter till socialtjänsten. (Se Särskilt om anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL på sidan 40).

Om någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM

Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med vuxna personer med missbruk och beroende är enligt 6 § LVM skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt denna lag.

Den vård som avses enligt LVM är tvångsvård. Det innebär att om Polismyndigheten i sin verksamhet kommer i kontakt med vuxna personer med missbruk eller beroende som myndigheten bedömer kan antas vara i behov av vård enligt LVM, är myndigheten skyldig att genast anmäla detta till socialtjänsten. Anmälningsskyldigheten

³⁸ Socialstyrelsen (2014). Handläggning av ärenden som gäller barn och unga SOSFS 2014:6 (S). Allmänna råd. Stockholm: Socialstyrelsen

³⁹Stockholms stad (2020). Stockholms stads riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom barn och familjeomsorgen

uppstår således endast när det kan antas att vederbörande är i behov av tvångsvård. En anmälan får inte göras med stöd av denna bestämmelse om Polismyndigheten bedömer att vederbörande kan antas vara i behov av vård enligt SoL, som är frivillig.

Bestämmelsen förutsätter, till skillnad från 14 kap. 1 § SoL, att myndigheten sätter sig in i om vederbörande kan antas vara i behov av tvångsvård enligt 4 § LVM.

6 § LVM ställer krav dels på att myndigheten iakttar sin skyldighet att genast göra anmälan, dels på att varje socialnämnd har en organisation som medger att kontakt med socialjour eller liknande kan tas omedelbart när som helst på dygnet. Ett beslut om omhändertagande måste kunna fattas dygnet runt av socialnämnden och det måste för den enskilde polismannen stå klart vem han eller hon ska kontakta för att få ett sådant beslut. I akuta situationer där ett beslut inte kan avvaktas finns det dock enligt 12 a § PL en möjlighet för en enskild polisman att ingripa.⁴⁰

Unga skäligen misstänkta för brott enligt LUL

Om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för ett brott som kan leda till fängelse, ska socialnämnden enligt 6 § LUL genast underrättas. Av underrättelsen ska det framgå huruvida den misstänkte har tillfrågats om han eller hon vill delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott och hur den misstänkte ställt sig till ett deltagande. Om den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken, ska socialnämnden underrättas om detta och om skälen för det samtidigt med underrättelsen om brottsmisstanken eller annars genast efter frihetsberövandet.

Risk för barns hälsa eller utveckling enligt PL

Om någon som kan antas vara under arton år anträffas under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes hälsa eller utveckling, får han eller hon enligt 12 § PL tas om hand av en polisman för att genom dennes försorg skyndsamt överlämnas till sina föräldrar eller någon annan vårdnadshavare eller till socialtjänsten.

Vid bedömningen av risken för den unges hälsa eller utveckling ska det beaktas om man kan befara att den unge kan komma att utsättas

⁴⁰ Prop. 2004/05:123 s. 52.

för brott, involveras i brottslig verksamhet eller skadas genom något annat socialt nedbrytande beteende. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas exempelvis då barn uppehåller sig i så kallade knarkarkvartar eller hittas omtöcknade av berusningsmedel i rivningsfastigheter. Det kan vidare enligt förarbetena gälla ungdomar som påträffas på hotellrum tillsammans med äldre, asociala personer eller som i övrigt befinner sig i en sådan situation att man kan befara att de blir otillbörligt utnyttjade.⁴¹

Socialtjänstens närvaro vid förhör med unga

Vid förhör med en person som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa ska företrädare för socialtjänsten närvara enligt 7 § LUL om det är möjligt och det kan ske utan men för utredningen. I Stockholms stad är huvudregeln, att när polisen meddelar socialtjänsten att de ska hålla förhör med en ung person, att socialtjänsten vid ansvarig stadsdelsförvaltning närvarar vid förhöret. Under kontorstid sker det genom att socialsekreteraren i ärendet närvarar eller att jouren vid barn- och ungdomsenheten träder in. Om stadsdelsnämnden inte kan närvara vid polisförhöret ska Framtid Stockholm alltid tillfrågas om de kan bistå genom att närvara vid polisförhöret och efteråt ge återkoppling till stadsdelsnämnden. Utanför kontorstid gäller samma förfarande och att polisen då vänder sig till socialjouren istället för ansvarig stadsdelsförvaltning.

Förhör med unga under 15 och 20 år

Socialtjänsten ska enligt 16 § förundersökningskungörelsen (1947:948), om hinder inte möter, i god tid underrättas om tid och plats för förhör med barn under 15 år. Detsamma gäller i fråga om förhör i andra fall med den som inte fyllt 20 år, om det finns skäl till antagande att vad som förekommit bör föranleda ingripande från socialtjänsten.

Barn under 15 år som begått allvarligt brott

Socialtjänsten ska enligt 34 § LUL omedelbart underrättas när någon kan misstänkas för att före 15 års ålder ha begått ett brott på vilket fängelse kan följa, och när en utredning enligt 31 § LUL har inletts.

Vid förhör med den unge i en utredning enligt 31 § tredje stycket LUL ska företrädare för socialtjänsten närvara, om det inte möter något hinder. Är det fråga om en utredning enligt 31 § första eller

⁴¹ Prop. 1973:115 s. 138 f och prop. 1983/84:111 s. 29.

andra stycket krävs särskilda skäl för att företrädare för socialtjänsten inte ska närvara.

I fall som avses i 31 § andra stycket får ingen annan åtgärd än förhör med den unge vidtas innan socialnämnden har begärt att en utredning ska inledas. Om det finns särskilda skäl får dock även andra åtgärder vidtas. Om brottsmisstanken kvarstår efter förhöret med den unge och efter andra vidtagna åtgärder, ska protokoll över förhöret och åtgärderna omgående sändas till socialnämnden.

Läs mer om handläggning av unga lagöverträdare i Riktlinjer- Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen [här](#).

Utlämnande i syfte att förebygga terrorbrottslighet

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § OSL hindrar enligt 35 kap. 10 c § OSL inte att Polismyndigheten lämnar uppgift om en enskild till en kommunal myndighet inom socialtjänsten, om uppgiften kan antas bidra till att förebygga brott

1. enligt lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
2. enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller
3. enligt lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

En uppgift får lämnas endast om intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

Uppgifter ur belastningsregistret

Enligt 11 § p. 8 förordningen om belastningsregister (1999:1134), ska uppgifter ur belastningsregistret om brott som lett till någon annan påföljd än penningböter ska lämnas ut om det begärs av en socialnämnd, i ärenden om

- a. utseende av kontaktperson eller kontaktfamilj enligt 3 kap. 6 b § SoL för en person som inte har fyllt 21 år,
- b. vårdnad om barn, barns boende, umgänge med barn, medgivande att ta emot barn m.m. enligt 5 kap. 2 §, 6 kap. 6, 6 a och 8–10 §§ SoL,

- c. adoption enligt 6 kap. 12–16 §§ SoL, och
- d. åtgärder enligt LVU eller LVM.

Uppgifter om misstanke om brott där åtal har väckts

Enligt 4 § p. 9 förordningen om misstankeregister (1999:1135), ska uppgift om misstanke om brott för vilket åtal har väckts, lämnas om det begärs av en socialnämnd, i ärenden om

- a. utseende av kontaktperson eller kontaktfamilj enligt 3 kap. 6 b § SoL för en person som inte har fyllt 21 år,
- b. vårdnad om barn, barns boende, umgänge med barn, medgivande att ta emot barn m.m. enligt 5 kap. 2 §, 6 kap. 6, 6 a och 8–10 §§ SoL,
- c. adoption enligt 6 kap. 12–16 §§ SoL, och
- d. åtgärder enligt LVU eller LVM.

Sekretessbrytande bestämmelser - uppgifter från Kriminalvården till socialtjänsten

Kriminalvården och deras anställda är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. (se Särskilt om anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL på sidan 40). I förarbetena lyfte regeringen fram att barn med frihetsberövade föräldrar ofta kan antas behöva någon form av stöd från socialnämndens sida och att det därför är nödvändigt att Kriminalvården uppmärksammar socialtjänsten på dessa barn. Lika viktigt är det att de som är anställda inom Frivården och som fungerar som exempelvis övervakare, uppmärksammar och anmäler sin kännedom om barn som far illa. I förarbetena lyftes också fram att det kan finnas skäl för Kriminalvården att uppmärksamma socialtjänsten på att en intagen i anstalt står inför frigivning. Anstaltspersonalen kan till exempel bedöma att det finns risk för att en person som avtjänat straff för familjerelaterad våldsbrottslighet kommer att fortsätta utöva våld mot sin familj efter frigivningen och att barnen då riskerar fara illa. Personalen kan också bedöma att den frigivne inte kommer att klara av att ta hand om sina barn, eller kanske till och med utöva våld mot dem, i samband med umgänge. Det kan också vara aktuellt att göra anmälan till socialnämnden om anställda inom Kriminalvården får

kännedom om att barn vistas i missbruksmiljöer eller miljöer som av annan anledning är olämpliga eller skadliga för barn.⁴²

Liksom Polismyndigheten har Kriminalvården och deras anställda en skyldighet att vid kännedom om att en klient som har missbruk eller beroende och kan vara i behov av tvångsvård anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM. (se Om någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM på sidan 35). Kriminalvårdens möjlighet att lämna ut uppgifter till bl. a. socialtjänsten regleras i generalklausulen (se Generalklausulen på sidan 24). Enligt delgivningslagen regleras stöd för informationsutbyte till andra myndigheter som behöver uppgifter för delgivning.⁴³ Enligt 10 kap. 26 § OSL hindrar sekretess inte att en uppgift om en enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats eller uppgift i form av fotografisk bild av en enskild lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för delgivning enligt delgivningslagen.

Särskilt om anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL

Följande myndigheter och yrkesverksamma är enligt 14 kap. 1 § SoL skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och unga,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen,
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

⁴² Socialstyrelsen (2014). Anmäla oro för barn stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare. Stockholm: Socialstyrelsen

⁴³ Kriminalvårdens handbok i sekretessfrågor (2011:1) Reviderad 2019-07-12

Vad innebär anmälningsskyldigheten?

Den som är skyldig att anmäla till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § SoL kan göra det utan hinder av sekretess. Det beror på att anmälningsskyldigheten bryter sekretessen mellan myndigheter med stöd av 10 kap. 28 § OSL. Skyldigheten att anmäla gäller vid misstanke eller kännedom om att ett barn far illa. Med barn avses varje människa under 18 år. Den som är anmälningsskyldig kan inte göra en anonym anmälan.

Exempel på myndigheter vars verksamheter berör barn och unga är förskola, skola, socialtjänst och polis. Den som arbetar inom dessa verksamheter och får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa har ett personligt ansvar för att anmälan görs.

Barn kan fara illa i många olika situationer och av en eller flera olika orsaker. Oavsett vad barnet befinner sig i för situation är det misstanken eller kännedomen om att barnet far illa som är utgångspunkten för om en anmälan till socialtjänsten ska göras enligt 14 kap. 1 § första stycket.

Anmälaren behöver inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om ett barn far illa eller riskerar att fara illa. Anmälaren behöver inte heller ta ställning till orsaken till att barnet far illa, det är socialnämnden som har ansvar att utreda situationen. Ibland kan det kännas svårt som anmälare att veta om situationen är sådan att en anmälan ska göras eller inte. Då kan den som står inför att göra en anmälan behöva stöd från andra, sin chef, erfarna kollegor på arbetsplatsen eller genom att konsultera socialtjänsten utan att röja barnets identitet. Konsultationen innebär att den som är osäker på om en anmälan ska göras eller inte kan diskutera den aktuella situationen och få vägledning och stöd för att kunna gå vidare. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att en konsultation aldrig kan ersätta en anmälan om det finns skäl att göra en sådan. Om anmälaren är osäker på vilken information som han eller hon bör lämna till familjen kan anmälaren också fråga socialtjänsten om det.

En anmälningsskyldig person kan aldrig lova ett barn eller vårdnadshavarna att inte anmäla uppgifter som tyder på att barnet far illa till socialtjänsten. Han eller hon kan också komma att bli skyldig att lämna uppgifter till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 §

tredje stycket SoL i samband med en pågående utredning med stöd av 11 kap 1 § SoL av barnets behov av skydd eller stöd.

Skyldigheten att anmäla gäller för varje myndighet för sig. Kännedom om att en annan myndighet har anmält eller avser att anmäla ett misstänkt missförhållande påverkar inte skyldigheten att anmäla. Skyldigheten att anmäla begränsas inte av att den anmälningsskyldige vet att socialnämnden redan har inlett en utredning eller att socialtjänsten och barnet har haft annan kontakt. Skyldigheten att anmäla gäller även när ett barn får en insats i anmälares verksamhet. Det kan vara bra att tänka på att den som har gjort en anmälan till socialnämnden har en fortsatt skyldighet att anmäla på nytt om oro för barnet kvarstår.

Socialtjänsten kan göra utredningar, oberoende av samtycke, när det gäller personer som har fyllt 18 år men inte 20 år, när det kan bli aktuellt att tillämpa lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL omfattar dock inte den som har fyllt 18 år. För att andra verksamheter ska kunna lämna uppgifter om den unge till socialtjänsten krävs därför att det är möjligt med hänsyn till de bestämmelser om sekretess som gäller för den verksamheten.

För myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns bestämmelser i 25 kap. 12 § och 26 kap. 9 § OSL som gör det möjligt att i vissa fall lämna uppgifter mellan dessa myndigheter till skydd för ett ofött barn utan hinder av sekretess. Det kan exempelvis handla om myndigheter inom socialtjänsten, mödrahälsovården, barnhälsovården och vuxenpsykiatri.

Ibland omfattar en misstanke om att ett barn far illa också misstanke om att barnet utsatts för ett brott. Då kan det vara aktuellt för den som gör en anmälan till socialnämnden att också göra en anmälan till polisen. Det finns inget som hindrar att både socialnämnden och vårdnadshavaren, eller någon annan, gör polisanmälan. Eftersom myndigheterna har olika ansvarsområden kan socialnämnd och polis behöva göra parallella utredningar vid misstanke om brott mot barn. Det är rättsväsendets sak att bedöma om ett brott mot ett barn har begåtts. Socialnämnden har ansvar för att bedöma och tillgodose barnets behov av skydd och stöd. Det kan underlätta myndigheternas arbete om den som gör en anmälan till både polis och socialnämnd upplyser respektive myndighet om detta.

Uppgift om vem som gjort en anmälan dokumenteras hos socialnämnden. Som huvudregel har den som är part rätt till insyn i allt material i ett ärende. När den som gjort anmälan till socialnämnden omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL får socialnämnden informera honom eller henne om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta, se 14 kap. 1 b § SoL.

Det finns inga formella krav på hur anmälan ska göras. Den kan vara skriftlig eller muntlig. Men JO har i ett flertal beslut angående anmälningsskyldiga pekat på att anmälan bör göras skriftligt med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som den kan medföra. I brådskande fall kan en anmälan göras muntligt som sedan bekräftas skriftligt i efterhand har JO menat. Anmälan ska i regel göras till socialtjänsten i den kommun eller stadsdelsförvaltning där barnet bor. Om den som anmäler är osäker på vilken kommun eller stadsdelsförvaltning anmälan ska göras till kan han eller hon kontakta socialtjänsten i den kommun eller stadsdelsförvaltning som barnet vistas i. Om man är osäker på vilken information som bör finnas med i en anmälan kan man ringa och rådgöra anonymt med socialtjänsten.

De som är anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § första stycket SoL är enligt samma bestämmelse också skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för en utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Uppgiftsskyldigheten gäller även om någon annan har gjort anmälan eller om socialnämnden har inlett en utredning av barnets behov av skydd eller stöd på eget initiativ.⁴⁴

Det kan vara svårt att avgöra exakt vilken information en anmälan bör innehålla. Som tidigare nämnts finns alltid en möjlighet att konsultera socialtjänsten och rådgöra anonymt kring detta. Information som konkret och detaljerat beskriver oron är ofta att föredra för att socialtjänsten ska kunna få en så bra bild som möjligt av situationen. Viktig information att ta med i anmälan är orsak till oron utifrån: tecken hos barnet, tecken hos förälder eller föräldrar. Andra specifika händelser i samband med kontakt eller vid hembesök, var barnet befinner sig, om det finns oro för att barnet

⁴⁴ Socialstyrelsen (2014). Anmäla oro för barn stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare. Stockholm: Socialstyrelsen

befinner sig i akut fara samt eventuella uppgifter om barnets och förälders eller föräldrars nuvarande situation i övrigt.

Läs mer om anmälningsskyldigheten i Socialstyrelsens handbok Anmäla oro för barn [här](#).⁴⁵

Läs mer om Stockholms stads riktlinjer kring handläggning av inkomna anmälningar i Riktlinjer-Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen [här](#).⁴⁶

Vittnesplikt

Var och en, som inte är part i målet, får enligt 36 kap. 1 § rättegångsbalken höras som vittne. Bestämmelsen innebär en skyldighet att vittna vilken har företräde framför vittnets eventuella tystnadsplikt. Detta innebär att bland annat socialsekreterare är skyldiga att vittna vid en rättegång. Vissa begränsningar i skyldigheten att vittna finns för bland annat familjerådgivare enligt SoL. Dessa begränsningar framgår av 36 kap. 5 § rättegångsbalken.

Brott mot tystnadsplikten

Den som bryter mot en bestämmelse om sekretess kan dömas för brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap. 3 § BrB. Enligt 24 kap. 4 § BrB utgör dock en gärning som någon begår i nöd brott endast om den med hänsyn till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas annan och omständigheterna i övrigt är oförsvarlig. Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller någon annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse.

⁴⁵ Socialstyrelsen (2014). Anmäla oro för barn stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare. Stockholm: Socialstyrelsen

⁴⁶ Stockholms stad (2020). Stockholms stads riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom barn och familjeomsorgen

Referenslista

Brottsförebyggande rådet (2021). Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga. Rapport. 2021:2. Stockholm

Rätt insats på rätt plats- polisens arbete i utsatta områden (2020). (RiR 2020:20). Stockholm

Stockholms stad (2019). Övergripande samverkansöverenskommelse mellan Stockholms stad och Polisregion Stockholm

Sekretess vid samverkan - En vägledning om sekretess vid samverkan, samtycke och behandling av personuppgifter i arbetet mot livsstilskriminellas brottslighet. (2013) Polisens verksamhetsstöd. Stockholm

JO 1987/88 s. 148

Prop. 2016/17:180 s. 292 f

Prop. 2014/15:25 s. 27 f

Prop. 2016/17:180 s. 335

Offentlighets- och sekretesslagen, Lenberg, Eva, Tansjö, Anna och Geijer, Ulrika, JUNO version 22. SFS 2020:773

Prop. 1979/80:2 Del A s. 84

Bring & Diesen (2019). Förundersökning. Femte upplagan. Stockholm

Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen

Stockholms stad (2020). Stockholms stads riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom barn och familjeomsorgen

Prop. 2012/13:10 s. 62

JO 2013/14 s 414

Socialstyrelsen (2014). Handläggning av ärenden som gäller barn och unga SOSFS 2014:6 (S). Allmänna råd. Stockholm: Socialstyrelsen

Kriminalvårdens handbok i sekretessfrågor (2011:1) Reviderad 2019-07-12

Prop. 1988/89:67 s. 38

Prop. 1979/80:2 Del A, s. 327

Prop. 1979/80:2 Del A, s. 322

Stockholms stad (2021). Vägledning för stadsdelsförvaltningarnas arbete med sociala insatsgrupper (målgruppen 12-20 år). Stockholm: Socialförvaltningen

Stockholms stad (2019). Vägledning för stadsdelsförvaltningarnas arbete med sociala insatsgrupper (målgruppen 19-29 år). Stockholm: Socialförvaltningen

Prop. 2011/12:171 s. 46

Prop. 2011/12:171 s. 46-47

Prop. 2019/20:123 s. 51

Prop. 2020/21:163 s. 27 ff. och 63 ff

Prop. 2020/21:163 s. 27 ff och 63 ff

Socialstyrelsen (2019). Allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare. HSLF-FS 2019:30. Stockholm: Socialstyrelsen

Stockholms stad (2020). PM Ny påföljd – ungdomsövervakning. Stockholm: Stadsledningskontoret och Socialförvaltningen

Socialstyrelsen (2021). Meddelandeblad Ungdomsövervakning. Stockholm: Socialstyrelsen

Prop. 2004/05:123 s. 52

Prop. 1973:115 s. 138 f

Prop. 1983/84:111 s. 29

Socialstyrelsen (2014). Anmäla oro för barn stöd för
anmälningskyldiga och andra anmälare. Stockholm:
Socialstyrelsen